

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Zásada veřejnosti v trestním řízení

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: [Sociální politika a sociální práce](#)

Autor: Klára Zajíčková

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Daniel Prouza, Ph.D.

[České Budějovice 2019](#)

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Zásada veřejnosti v trestním řízení*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 12. 8. 2019

.....

Klára Zajíčková

Poděkování

Srdečně děkuji mému vedoucímu práce, JUDr. Ing. Danielu Prouzovi, Ph.D. za poskytnuté odborné rady a čas, který mi věnoval. Poděkování rovněž patří pracovníkům probační a mediační služby v Klatovech za poskytnuté materiály a rady, a především přátelský přístup. Největší poděkování patří mé rodině za podporu a zázemí, a také mým přátelům, nejen při psaní této kvalifikační práce, ale i během celého studia.

Zásada veřejnosti v trestním řízení

Abstrakt

Zásada veřejnosti zaručuje společnosti právo na spravedlivý proces. Je to ochrana před tajnou justicí, veřejnost může každé trestní řízení sledovat a kontrolovat. Vyloučení veřejnosti z trestního řízení může dojít jen za podmínek, které stanoví zákon. Zásada veřejnosti je v úzkém vztahu s médii, které informují veřejnost o kauzách, které jsou v řešení, nebo o kterých již padlo rozhodnutí soudu. V tomto případě se zde mísí právo na informace, které v tomto případě má veřejnost, a právo na svobodu projevu, které mají média. Média sdělují informace, ve veřejném zájmu, o trestním řízení, které se koná. Veřejnost i média mají kontrolní funkci, což znamená, že kontrolují rozhodování soudu, jeho nestrannost a nezávislost. Cílem práce je jednoduše a přehledně vysvětlit zásadu veřejnosti v trestním řízení a veškeré další okolnosti, které nás k ní dovedou, tzn. prameny trestního práva procesního, subjekty trestního řízení, stádia trestního řízení a základní zásady. Cíl je zaměřen na širokou veřejnost, která nemá v této problematice velký přehled.

Klíčová slova: zásada veřejnosti v trestním řízení; veřejnost a média; trestní řízení; veřejnost

Principle of Public in prosecution

Abstract

The principle of public guarantees society right for a fair trial. It's a protection against secret justice, public can watch and control every criminal proceeding. The public can be excluded from criminal proceedings only if there's special situation, which is defined by the law. The principle of society is in close relation with media, that informs the society about cases, which are in process, or which was already judged by the court. In this case, there is a right for informations, which belongs to public, and a right for a free speech, which belongs to media. Media shares informations in the public interest about current criminal proceeding. Public and media have a controlling function, which means, that they can control decision making, neutrality and independence of the court. The goal of the work is simply explaining the principle of the public and every other circumstances in criminal proceedings, which can lead us to it, i. E. sources of criminal procedural law, subject of the criminal proceedings and basic principles. The goals is focused on the general public, that hasn't a large overview of this problematics.

Key words: principle of public in prosecution, public and media, prosecution, public

Obsah

Úvod.....	8
1 Prameny trestního práva procesního.....	10
2 Subjekty a strany trestního řízení.....	13
2.1 Soud.....	13
2.2 Státní zástupce.....	14
2.3 Policejní orgán	15
2.4 Pomocné osoby orgánů činných v trestním řízení	16
2.5 Pachatel	17
2.6 Obhájce	18
2.7 Poškozený	19
2.8 Zúčastněná osoba	19
3 Stadia trestního řízení	20
3.1 Přípravné řízení	20
3.2 Předběžné projednání obžaloby (řízení před soudem).....	21
3.3 Hlavní líčení	22
3.3.1 Trestní řízení ve věcech dětí a mladistvých.....	22
3.3.2 Trestní řízení obviněných právnických osob	23
3.4 Opravné řízení.....	23
3.5 Vykonávací řízení	24
4 Základní zásady trestního řízení	25
5 Zásada veřejnosti v trestním řízení	31
5.1 Vyloučení a omezení veřejnosti	32
5.1.1 Ochrana utajovaných informací.....	32
5.1.2 Ohrožení mravnosti.....	32
5.1.3 Ohrožení nerušeného průběhu jednání	32
5.1.4 Ohrožení bezpečnosti a důležitého zájmu svědků	33

5.2	Zásada veřejnosti v trestním řízení ve věcech mladistvých	33
5.3	Zásada veřejnosti v trestním řízení obviněných právnických osob	34
5.4	Veřejnost a vazební zasedání	34
5.5	Pořizování zvukových a obrazových záznamů	34
5.6	Zásada veřejnosti a Evropská úmluva pro lidská práva.....	35
5.6.1	Porušení zásady veřejnosti a Evropský soud pro lidská práva	35
6	Zásada veřejnosti ve vztahu k médiím.....	38
6.1	Média – definice a význam	38
6.2	Náhubkový zákon a jeho novelizace.....	39
6.2.1	Žháři z Vítkova	41
7	Zásada veřejnosti v trestním řízení ve světě	43
7.1	Zásada veřejnosti v Rakousku.....	43
7.2	Zásada veřejnosti v USA.....	44
	Závěr	45
	Zdroje.....	46
	Seznam zkratk	50

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je: **Zásada veřejnosti v trestním řízení**. Tato zásada je jednou ze základních zásad, které jsou v trestním právu striktně dodržovány a jejichž porušení může vést k určitým následkům a sankcím. Bohužel laická veřejnost nemá příliš velký přehled, přestože se tato problematika může v životě dotknout kohokoli z nás jakýmkoliv způsobem. Proto jsem si vytyčila jasný, ačkoli prostý cíl, a tím je seznámit laickou veřejnost stručně, avšak jednoduše a přehledně s trestním řízením, jeho subjekty, zásadami a poté se podrobněji zaměřit na zásadu veřejnosti a její vztah s médii.

V první části je kvalifikační práce věnována pramenům trestního práva procesního, kam patří trestní řád, prameny z práva Evropské Unie, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ústavní zákony a zákony upravující trestní řízení ve věcech mladistvých a právnických osob.

Druhá kapitola je věnována subjektům a stranám trestního řízení. Jaký je rozdíl mezi stranami a subjekty a koho si pod tímto označením představit. Stručně jsou zde vysvětleny soudy, státní zástupce, policejní orgány, osoby, které pomáhají orgánům činným v trestním řízení, obhájce, pachatelé, poškození, obhájci a vysvětlení zúčastněných osob.

Třetí část je věnována stádiím trestního řízení. Je zde vysvětleno přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, které v sobě skrývá další podkapitoly věnované trestnímu řízení ve věcech mladistvých a trestnímu řízení obviněných právnických osob, dále opravné řízení, kde mohou subjekty podávat opravné prostředky. Zde je rovněž vysvětlené rozdělení opravných prostředků na řádné a mimořádné, kde jsou uvedeny i formy, které jsou možné podat. Poslední fází trestního řízení je vykonávací, které rovněž součástí obsahu této kapitoly.

Čtvrtá kapitola obsahuje všechny základní zásady trestního řízení, které jsou popsány velmi stručně, abychom si alespoň trochu nastínili jejich význam a vzájemnou propojenost. Význam zásad je v trestním řízení velmi důležitý, protože díky nim může být takové řízení korigováno a kontrolováno. Z tohoto důvodu mají tyto základní zásady svoje rozdělení a důležité funkce.

Pátá kapitola je věnována hlavnímu tématu této bakalářské práce, tedy zásadě veřejnosti v trestním řízení. Zde je popsána její důležitost a význam. Dále podmínky, kdy je možné veřejnost zcela vyloučit nebo omezit. Také je zde důraz zásadu veřejnosti

v řízení trestních věcech mladistvých a v neposlední řadě zakotvení zásady veřejnosti v Evropské úmluvě o lidských právech a svobodách, kde jako zajímavost uvádím podkapitolu, která se zabývá případu porušení zásady veřejnosti, kterou řešil Evropský soud pro lidská práva. Poslední podkapitola patří pořizováním zvukových a obrazových záznamů či přenosů, kde se společnost rozděluje na dvě skupiny, někteří jsou pro a někteří proti mediálnímu nátlaku na soudní moc.

Další kapitola se zaměřuje na zásadu veřejnosti ve spojitosti s médii. Zde je vysvětleno, co to vlastně média jsou, jaký mají význam. Je zde i poukázáno na tzv. náhubkový zákon, který byl svého času hodně diskutovanou novelizací trestního řádu, kvůli zásahu do základních lidských práv každého z nás, především práva na informace.

Úplně poslední kapitolu jsem se rozhodla věnovat zásadě veřejnosti v jiných státech, konkrétně v Rakousku a USA, kde je to přeci jen trochu rozdílné než u nás, a to především v oblasti soudnictví. Jsou zde i zmíněny konkrétní kauzy, které se v těchto státech řešili, a to rakouská kauza Josefa Fritzla a americká kauza Charlese Mansona.

1 Prameny trestního práva procesního

Chmelík et. al. (2014) uvádí, že prameny procesního trestního práva můžeme rozdělit do tří kategorií, a to prameny národní, prameny práva Evropské unie a mezinárodní prameny. Naproti tomu Novotný et. al. (2017) říká, že tyto prameny lze rozdělit v materiálním a formálním smyslu, přičemž formální jsou oficiální obsahující právní normy a materiální jsou jakési příčiny, které teprve vedou k tomu, aby byl pramen přijat zákonodárcem jako pramen formální.

Pokud se budeme držet rozdělení Chmelíka et. al. (2014), zařadíme mezi národní prameny zákony, které jsou součástí ústavního pořádku České republiky, tedy Ústavu České republiky, která upravuje jak roli soudů, tak roli státního zastupitelství jakožto orgánů činných v trestním řízení, a Listinu základních práv a svobod, jenž je na totožné úrovni jako Ústava (Novotný et. al. 2017). Právě tento zákon nám zaručuje právo na soudní a jinou právní ochranu.

Primárním pramenem trestního práva procesního je ovšem mnohokrát novelizovaný zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), upravující vztahy v tomto právním odvětví (Horáková, 2014). Tento zákon je rozdělen do pěti částí a 25 hlav. První část upravuje společná ustanovení, účastníky řízení, zajištění osob a věcí, dokazování, rozhodnutí, stížnost a náklady za trestní řízení. Druhá část zahrnuje detailně všechny úkony, jenž předcházejí řízení před soudem, včetně zkráceného řízení. Třetí část obsahuje již zmíněné řízení před soudem. Čtvrtá část upravuje amnestii a udělení milosti nebo vydávání a předávání osob do ciziny. Poslední část zahrnuje přechodná a závěrečná ustanovení (Novotný et. al., 2017).

Do kategorie pramenů práva Evropské unie patří především smlouvy a další právní akty jako například nařízení nebo směrnice, jimiž se členské státy EU musejí řídit (Chmelík et. al., 2014). Jednou z důležitých norem je smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva), v jejímž třetím pilíři si Evropská unie stanovila za cíl vzájemnou spolupráci mezi členskými státy v rámci spravedlnosti a vnitřních věcí (Sokolská, ©2018), pro trestní právo je pochopitelně nejdůležitější normou Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech (Chmelík et. al., 2014).

Prameny mezinárodního práva obsahují všechny mezinárodní smlouvy patřící rovněž do Sbírký mezinárodních smluv (Chmelík et. al., 2014). Článek 10 Ústavy ČR uvádí, že sem patří takové mezinárodní smlouvy, kterými je ČR vázána, jelikož jsou součástí

právního řádu po ratifikaci, kterou Parlament schválil a má vždy přednost před národní normou. Právě do této sbírky spadají evropské úmluvy jako například č. 549/ 1992 Sb., Evropská úmluva o vydávání nebo č. 550/1992 Sb., Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních (Chmelík et. al., 2014). Článek 10a Ústavy ČR zmiňuje možnost přenesení pravomocí náležitým orgánům ČR na mezinárodní organizaci nebo instituci. K ratifikaci mezinárodní smlouvy musí dát Parlament souhlas, pokud zákon nestaví jinak.

Dalším důležitým pramenem je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, která tyto práva stanovuje jako společné hodnoty, které je třeba chránit, a jejich porušení je řešeno před Evropským soudem pro lidská práva. V každém státě EU mají lidé stejná základní práva a svobody, tato Úmluva za žádnou cenu nevytváří nová a týká se pouze práv občanských a politických. Co se týče práv sociálních, práva na práci nebo práva odborová, byl vytvořen v roce 1961 nový dokument s názvem Evropská sociální charta, která tyto práva garantuje, a tím doplňuje Úmluvu (Klíma, 2014).

Mezi další důležité prameny trestního práva procesního se řadí zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Tento zákon se zabývá podmínkami trestní odpovědnosti právnických osob a tresty a ochranná opatření, která lze těmto osobám uložit. Tento zákon zahrnuje v první části obecná ustanovení, jejichž obsahem je předmět úpravy a vztah tohoto zákona s jinými, přičemž jsou zde uvedeny trestní zákoník, trestní řád a zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, dále místní působnost a vyloučení odpovědnosti právnických osob, kdy to může být dle zákona ČR nebo územně samosprávních celků, které vykonávají veřejnou moc. Ve druhé části je vymezena trestní odpovědnost právnických osob, účinná lítost, promlčení trestní odpovědnosti nebo vyloučení promlčení. Třetí část upravuje tresty a ochranná opatření, jejich druhy, jejich ukládání a zánik. Čtvrtá část zahrnuje zvláštní ustanovení o řízení proti právnickým osobám, tedy místní příslušnost, společné řízení, zrušení, zánik nebo přeměna právnické osoby nebo výkony trestu v různých případech. Pátá část obsahuje zvláštní ustanovení o řízení mezinárodní justiční spolupráce, kde jde v podstatě o zajištění hodnoty nebo důkazního prostředku v rámci celé Evropské unie. Poslední část nám už pouze sděluje datum, kdy zákon nabyl účinnosti a další data, kdy nabyly účinnosti jeho novelizace (Šámal et. al., 2018).

Pachateli mohou být samozřejmě i děti a mladiství, proto jejich odpovědnost za spáchání trestné činnosti upravuje speciální zákon, tedy zákon č. 218/2003 Sb., o

odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Tento zákon se touto problematikou zabývá od trestní odpovědnosti mladistvých, po provinění, promlčení trestního stíhání, účinné lítosti, druhy opatření, až po samotné trestní řízení nebo výkon rozhodnutí. Hlava třetí se dále zabývá trestním řízením, které absolvuje osoba mladší patnácti let (Žatecká, Hrušáková, 2015).

2 Subjekty a strany trestního řízení

Subjekty trestního řízení jsou všechny orgány, které jsou činné v trestním řízení (Šíma a Suk, 2017) a mají právní subjektivitu, kterou zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník definuje jako způsobilost mít práva a povinnosti. Do skupiny OČTŘ patří soud, státní zástupce a policejní orgán, který je přítomen jak při postupu před zahájením řízení, tak při vyšetřování (Novotný et. al., 2017). Subjekty jsou všechny osoby a státní orgány, které vystupují v trestním řízení (Chmelík et. al., 2014).

Základním rozdílem mezi subjekty a stranami je, že každá strana je subjekt, ale ne každý subjekt může být stranou. Je zde velmi důležitá míra právní subjektivity (Chmelík et. al., 2014). Trestní řád v §12 odst. 6 stanovuje, kdo je v trestním řízení stranou:

- ten, proti komu je trestní řízení vedeno, tzn. podezřelý, obžalovaný, obviněný, odsouzený,
- zúčastněná osoba,
- poškozený,
- státní zástupce (v řízení před soudem)
- osoba, která podala žádost nebo návrh na zahájení trestního řízení,
- osoba, která podala opravný prostředek (Šámal et. al., 2013).

Strany mají zákonné právo, které je dle teorie označované jako „právo slyšet a být slyšen“, což ve své podstatě znamená především právo aktivní účasti na soudním jednání a právo podávat opravné prostředky. Strany mají maximální práva, tzn. mohou nahlížet do spisů, mohou podávat návrhy, opravné prostředky apod. (Chmelík et. al., 2014).

Postavení subjektů se mění v závislosti na fázi trestního řízení. Jako nejlepší příklad pro uvedení je státní zástupce, který v přípravném řízení je brán jako subjekt a jeho postavení se mění ve chvíli, kdy trestní řízení postoupí do stádia řízení před soudem. Důležité je upozornit na to, že ne každý subjekt je přítomen ve všech fázích trestního řízení. Zde lze jako příklad uvést policejní orgán, který je sice přítomen v přípravném řízení, ovšem následujícího stádia, tj. řízení před soudem už se nezúčastňuje (Chmelík et. al., 2014).

2.1 Soud

Nezávislé soudy mají mít za úkol rozhodovat o vině a trestu, jakožto o nejdůležitější otázce trestního řízení, ve jménu ČR. To, jaký soud bude v dané věci rozhodovat závisí

na věcné, funkční a místní příslušnosti (Chmelík et. al., 2014). Trestní věci v prvním stupni přísluší okresnímu soudu. Pokud je horní hranice trestní sazby do pěti let, rozhoduje samosoudce u okresního soudu. V ostatních věcech, které nespádají do působnosti krajského soudu jako prvostupňového soudu, rozhoduje okresní soud v senátě. Krajský soud rozhoduje jako soud prvního stupně ve věcech, která jsou vymezeny v §9 odst. 2 a v §9a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Pokud krajský soud rozhodoval jako prvostupňový, odvolání a stížnosti proti němu řeší vrchní soud, který ovšem nikdy nerozhoduje jako prvostupňový soud. Nejvyšší soud rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích (Šíma a Suk, 2017).

Prostřednictvím zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže byl zřízen zvláštní soud, který je specializovaný na trestné činy týkající se mladistvých nebo dětí, a který nepatří do soustavy soudů. Dle stejného zákona §2, odst. 2, písm. d) tuto úlohu vykonávají zpravidla zvláštní senáty výše zmíněných soudů.

Soud je vždy obsazen dle TŘ a rozhoduje buď samosoudce nebo senát. Členové senátu jsou vždy 3, pouze ve výjimečných případech může být náhradní předseda senátu a náhradní přísedící. Pokud senát okresního nebo krajského soudu rozhoduje jako prvostupňový, je složen z předsedy senátu, kterým musí být vždy soudce, a dvou přísedících. V případě, že krajský soud nerozhoduje jako prvostupňový, skládá se senát z předsedy senátu a dvou soudců, stejně tak je tomu u vrchních soudů a Nejvyššího soudu. U soudu působí i úřední osoby jako jsou justiční čekatelé, soudní tajemníci nebo vyšší soudní úředníci. Jim mohou být svěřené jednodušší úkoly svěřené zvláštními předpisy – mohou dělat jednodušší rozhodnutí i úkony, které z tomu směřují. Díky takovým osobám se mohou soudci soustředit na vlastní rozhodování a nejsou vytiženi těmito administrativními věcmi (Chmelík et. al., 2014).

2.2 Státní zástupce

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství v §1 odst. 1 uvádí, že státní zastupitelství zastupuje stát při ochraně veřejného zájmu. Státní zástupce je navíc vázán zásadou legality, což pro něj znamená povinnost řešit každý trestný čin, o kterém se dozví. Jeho privilegium spočívá v tom, že jen on může podat obžalobu nebo návrh na potrestání proti konkrétní osobě v konkrétní věci jménem ČR (Horáková, 2014). Před soudem musí být aktivní a dokazovat vinu obžalovaného, stejně jako sjednávat dohodu o vině a trestu. Státní zástupce je činný také v přípravném řízení, kdy vykonává dozor nad prováděným

postupem nebo udává policejnímu orgánu pokyny, které musí splnit (Šíma a Suk, 2017). Chmelík et. al. (2014) ve své publikaci uvádí, že lze definovat určité principy charakterizující postavení nebo činnost státního zastupitelství:

- zákonnost – SZ se musí řídit zákonem, z úřední povinnosti a postupovat rychle a zároveň účinně bez zbytečných průtahů,
- nestrannost – SZ musí vykonávat svoji činnost bez známek diskriminace a musí ctít a chránit lidská práva a svobody,
- objektivita – SZ se musí maximálně soustředit, vnímat veškeré okolnosti a nebrat ohled na jejich složitosti,
- účinnost – SZ musí rychle a efektivně postupovat, ovšem vždy v mezích zákona,
- nedílnost státního zastupitelství – každý státní zástupce, který působí u jakéhokoli státního zastupitelství, vystupuje a prezentuje SZ jako celek,
- hierarchie struktury státního zastupitelství – jedná se o vztahy a vazby mezi všemi dílčími institucemi SZ.

2.3 Policejní orgán

Stejně jako soud nebo státní zastupitelství, tak i policejní orgán patří do orgánů činných v trestním řízení. Trestní řád v ustanovení §12 odst. 2 upravuje, že takovými orgány se rozumí útvary Policie České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů v řízení o trestních činech, Vězeňská služba České republiky, Celní správa České republiky, Vojenská policie, Bezpečnostní informační služba, Úřad pro zahraniční styky a informace a Vojenské zpravodajství a Generální inspekce bezpečnostních sborů. Jako jiné OČTŘ se musejí řídit trestním řádem, na který navazují ústavní zákony, mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách a další právní předpisy (Chmelík et. al., 2014).

Policejní orgán je činný v přípravné fázi trestního řízení tím, že zajišťuje potřebné důkazy, vyslýchá svědky a obviněné, zajišťuje ohledání místa činu, listinné důkazy nebo znalecké posudky. Jak je již výše zmíněno, je povinen se při vyšetřování řídit pokyny státního zástupce (Horáková, 2014). Policejní orgán může využít operativně pátracích prostředků, kterými jsou předstíraný převod věci, sledování osob a věcí nebo použití agenta. Předstíraný převod věci se provádí na povolení státního zástupce (bez povolení pouze je-li to neodkladné). Jedná se pouze o věc, k jejímuž použití musíme mít oprávnění, a která má být použita pro spáchání trestného činu nebo již předmětem trestného činu je. Sledování osob a věcí vyžaduje rovněž povolení státního zástupce. Takové sledování je

tajné a policejní orgán při něm pořizuje záznamy (obrazové, zvukové apod.). Použití agenta povoluje soudce vrchního soudu na žádost státního zástupce. Agent se používá při závažných trestných činech, které se dle mezinárodní smlouvy, ke které je ČR vázána, musí stíhat (Chmelík et. al., 2014).

2.4 Pomocné osoby orgánů činných v trestním řízení

S jasně vymezenými právy a povinnostmi se v trestním řízení objevují i pomocné osoby, u kterých by se dalo říci, že ulehčují práci orgánům činným v trestním řízení. Jedná se o zapisovatele, vyššího soudního úředníka, probačního úředníka, asistenta soudce Nejvyššího soudu, asistenta státního zástupce a vyššího úředníka státního zastupitelství (Chmelík et. al. 2014).

Zapisovatel sepisuje během řízení i po něm protokol, čím je zaručena správnost a úplnost. Tuto práci může vykonávat pouze zapisovatel, který podepsal povinnost zachovávat mlčenlivost. Zapisovatelem může být rovněž tlumočnick. Není nutné, aby zapisovatel byl přítomen při každém sepsání protokolu, ačkoli se to předpokládá. Pokud nebyl přítomen, protokol si musí sepsat osoba, která určité řízení vedla, není možné, aby to svěřila někomu jinému. Každý zapisovatel se pod protokol podepisuje s dalšími osobami, například s tlumočnickem nebo znalcem, čímž se všichni zavazují odpovědností za správnost protokolu (Šámal et. al., 2013).

Vyšší úředník je pověřený vykonávat jednoduchá rozhodnutí, netýká se rozhodnutí o vině a trestu, a administrativní práci, která je spojena s řízením, a to nejen trestním, ale i občanském nebo správním. Pokud vyšší úředník vydá proti osobě usnesení, je možné proti takovému usnesení podat stížnost dle zákona, které může vyhovět předseda senátu. Jelikož zákon č. 218/2013 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže nemá ve svém obsahu žádné ustanovení, které by takového úředníka vylučovalo, je možné pro něj najít uplatnění i v této oblasti, stejně jako v trestních věcech týkajících se právnických osob (Šámal et. al., 2013)

Probační a mediační služba slouží jako kontrolní orgán nad výkonem trestům které nejsou spojeny s odnětím svobody, úředníci mohou však pro jejich ukládání vytvářet podklady, nebo urovnávat vztah mezi obětí a pachatelem mimosoudně. Probační úředník se snaží o pozitivní vedení pachatele a snaží se o jeho integraci do společnosti. Snaha je i zapojení poškozeného do běžného života, aby získal zpět pocit bezpečí a věřil ve spravedlnost. Alternativním trestem se v tomto případě rozumí buď uložení dohledu nebo

docházení na obecně prospěšné práce. Probační úředník se zajímá o to, zda pachatel vede řádný život, pracuje, nebo má kde bydlet a vše musí pachatel doložit (Poslání a cíle, 2019). Co se týče mediace, jde o mimosoudní urovnání sporů mezi pachatelem a poškozeným, kdy hlavním nástrojem je komunikace těchto dvou stran za přítomnosti strany třetí. Řeší se zde náhrada škody a do určité míry i urovnání vztahů. Každá strana zde může vyjádřit svůj názor (Făiniși F., Făiniși A. V., 2017).

Asistenti soudce Nejvyššího soudu jsou jmenováni i odvoláváni předsedy Nejvyššího soudu a jeho funkce upravuje zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. K primárním předpokladům pro výkon této funkce patří bezúhonnost a vysokoškolské vzdělání v magisterském programu v oblasti práva. Asistenti jsou povinni zachovat mlčenlivost a plní úkony, které jim soudce Nejvyššího soudu zadá, jako například nařízení veřejného zasedání, jeho příprava apod. (Šámal et. al., 2013).

Právo na tlumočnicka je zakotveno v Listině základních práv a svobod, které může využít kdokoli, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, řízení se poté vede v jazyce, který dotyčná osoba ovládá nebo v jeho jazyce mateřském. Tlumočnick se musí do řízení přibrat i přesto, pokud OČTŘ daný jazyk ovládá. Tlumočnick se rovněž plně uplatní i v trestním řízení ve věcech mládeže nebo v trestním řízení, které je vedeno proti právnické osobě. V řízení mohou nastat okolnosti, které udávajjí povinnost tlumočnicka přibrat. Mezi tyto okolnosti řadíme již zmíněné využití práva na tlumočnicka, dále pokud je nutné přeložit písemnosti, které se řízení týkajjí a poslední okolností je, pokud se jedná o neslyšícího, němého, hluchoněmého nebo hluchoslepého člověka (Chmelík et. al., 2014).

2.5 Pachatel

Každá fáze trestního řízení je ojedinělá, proto v každé z nich má pachatel jiné označení, kterými jsou podezřelý, obviněný, obžalovaný a odsouzený (Horáková, 2014). Podezřelým je osoba, proti které dosud nebylo zahájeno trestního řízení a byl zatím pouze zadržen (Jelínek et. al., 2016), nebo pokud ve zkráceném řízení bylo proti této osobě sděleno podezření, kdy po doručení se jím zabývá státní zástupce, který zkoumá okolnosti, které se toho týkajjí, jako například zda bylo dané osobě sděleno, z jakého trestného činu je označován jako podezřelý nebo zda bylo toto sdělení důvodné a zákonné (Šámal et. al., 2013). TŘ v §32 definuje pojem obviněného takto: *Toho, kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu, lze považovat za obviněného a použít proti němu prostředků daných tímto zákonem teprve tehdy, bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání.*

Z obviněného se stává obžalovaný v okamžiku, kdy je proti němu vedeno trestní řízení (Novotný et. al., 2017). Tím se stává nejdůležitější osobou v takovém řízení, jelikož se proti němu řízení vede, čímž se tedy stává zároveň procesní stranou s totožným postavením jako žalobce, ale se zákonnými omezeními ve prospěch řízení. Z tohoto důvodu se nedá říct, že by všechny strany měly absolutně rovné postavení (Chmelík et. al., 2014). Odsouzený je ten, proti kterému bylo vydáno pravomocné rozhodnutí soudu (Novotný et. al., 2017).

2.6 Obhájce

Nechat se zastupovat je jedno ze základních práv v trestním řízení. Zpravidla se jedná o advokáta se sídlem na území ČR, který je zapsán v seznamu advokátů. Advokát nemůže být v trestním řízení za více subjektů, tzn. že nemůže být například svědek nebo podávat znalecký posudek, a zároveň obhajovat osobu, proti které je trestní řízení vedeno. Právo na obhajobu je zakotveno v LZPS, v Úmluvě o lidských právech a svobodách a v zásadách trestního řízení, což znamená, že musí být zajištěno za každou cenu (Chmelík et. al., 2014).

V podstatě existuje vícero možností obhajoby. Jedním ze způsobů je, že se obviněný hájí v trestním řízení sám, tzn. že se může vyjádřit ke všem okolnostem i důkazům. Další možnost je, že si obviněný zvolí svého obhájce sám, s ním se bude radit a on bude vyzdvihovat všechny okolnosti a důkazy, které jsou v prospěch obviněného. Pokud své právo na zvolení obhájce ze seznamu advokátů nevyužije, může jej zvolit přímý příbuzný. V případě, že obviněný má omezenou způsobilost k právním úkonům nebo je této způsobilosti zcela zbaven, mohou obhájce zvolit i proti jeho vůli. Obhájce může být rovněž ustanoven soudem na základě pořadníků advokátů a advokát má povinnost obhajobu převzít. V trestním řádu v §36 jsou důvody nutné obhajoby stanoveny. V některých případech může obviněného zastupovat i zákonný zástupce a to, když je obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je této způsobilosti zcela zbaven. Může se stát, že zákonný zástupce nemůže svá práva vykonávat, a v tomto případě státní zástupce stanoví v přípravném řízení opatrovníka. Pokud se jedná o orgán sociálně-právní ochrany dětí, zastupuje obviněného určitý pracovník. Takovým se například doručuje opis obžaloby, rozsudku, usnesení nebo mohou podávat opravné prostředky ve prospěch mladistvého (Chmelík et. al., 2014).

2.7 Poškozený

Poškozený je v trestním řízení subjektem, a zároveň stranou. Definici toho, koho lze či nelze považovat za poškozeného, lze najít v §43 TŘ. Zde je velmi důležité odlišovat pojem poškozený a oběť, neboť jsou často zaměňovány (Šámal et. al., 2013). Trestní řád definuje poškozeného jako toho, u koho vznikla újma jak na zdraví, tak újma majetková či nemajetková nebo ten, na němž se pachatel daným trestným činem nějakým způsobem obohatil. Šámal et. al. (2013) ve své publikaci vysvětluje rovněž pojem oběť, která se ve své první části shoduje s definicí poškozeného, ale zásadní rozdíl spočívá v tom, že oběti se rozumí také přímí příbuzní, děti, osvojenec, osvojitel, registrovaný partner nebo manžel, a pokud je těchto osob více, je jako oběť brána každá z nich. Veškerá práva obětí a pomoc upravuje zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

Dalším důležitým pojmem je adhezní řízení, což není samostatná fáze trestního řízení, ale je pouze součástí. Stručně můžeme říct, že jde o projednání uplatnění nároku na náhradu škody poškozenému, která mu byla trestným činem způsobena a vychází ze skutkové podstaty trestného činu. Soud při určení výše škody musí vycházet buď z ceny věci, která byla poškozena v závislosti na době a místě, kde se prodává. Pokud cena určit nelze, musí se vycházet z vynaložených prostředků pro pořízení nové věci nebo její obnově (Chmelík et. al., 2014).

Poškozený má možnost hájit svá práva osobně v trestním řízení nebo být zastoupen zmocněncem, který musí být způsobilý k právním úkonům, ani jeho způsobilost není omezena a musí se prokázat plnou mocí. Tato osoba nemůže být zároveň svědek, tlumočník nebo znalec, a to v hlavním líčení a veřejném zasedání (Chmelík et. al., 2014).

2.8 Zúčastněná osoba

Zúčastněná osoba subjekt trestního řízení, ale může být rovněž stranou. Může to být fyzická, ale i právnická osoba, která se charakteristicky podobá obviněnému a veškerá práva takové osoby vycházejí z §42 trestního řádu (Chmelík et. al., 2014). Trestní řád definuje zúčastněnou osobu jako takovou, která v trestním řízení není zároveň obviněný, a které byla nebo má být zabráněna věc nebo jiný majetek. Dále sem spadají i osoby, jejichž majetek je společný s majetkem obviněného, tzn. manžel, manželka. Výše zmíněné ustanovení se uplatňuje i v trestních věcech mladistvých (Šámal et. al., 2013).

3 Stadia trestního řízení

Trestní řízení probíhá v pěti fázích, každá v určitý čas. V každé z těchto fází vystupují určité subjekty, které plní svůj úkol, a tím se snaží dosáhnout hlavního smyslu trestního řízení jako celku. Stadia trestního řízení jsou:

- přípravné řízení,
- předběžné projednání obžaloby,
- hlavní líčení,
- opravné řízení,
- vykonávací řízení.

Důležitost a úlohy každého dílčího úseku trestního řízení spočívá v něčem jiném (Jelínek et. al., 2016)

3.1 Přípravné řízení

V obecné rovině můžeme přípravné řízení chápat jako předsoudní stadium, kde hlavním úkolem je celé řízení připravit, než postoupí před soud. Je to časový úsek, který začíná zahájením úkonů trestního řízení do podání obžaloby (Jelínek et. al., 2016). V tomto stadiu probíhá proces vyhledávání důkazů a posléze jejich hodnocení. Policejní orgány zde mohou provádět úkony jako je zadržení, domovní nebo osobní prohlídka, odposlech, vazba apod. (Chmelík et. al., 2014). Jelínek et. al. (2016) ve své publikaci uvádí 4 základní důležité funkce přípravného řízení, které jsou velmi specifické, a díky kterým je odlišeno od ostatních stadií:

- rozhodovací funkce,
- vyhledávací funkce (zjišťování informací o trestných činech již spáchaných),
- zajišťovací/fixační funkce (zajištění obviněného a důkazů),
- odklonná funkce (snaha nahradit klasické trestní řízení jednoduššími postupy).

Chmelík et. al. (2014) uvádí ještě jednu funkci s názvem verifikační (filtrační), která zamezuje obžalobám, které jsou neúplné, a tím brání neodůvodněnému stíhání osob.

Jelínek et. al. (2017) také uvádí, že jsou rozlišovány různé formy přípravného řízení, tedy standartní přípravné řízení, rozšířené přípravné řízení (trestné činy, které jsou v prvním stupni řešeny krajským soudem) a zkrácené přípravné řízení, což je řízení, kde se řeší trestné činy s nízkou závažností, kde hlavním cílem je rychle sehnat potřebné

důkazy, aby mohl jít obviněný co nejdříve před soud. Dále v publikaci je jako zajímavost uvedeno, že trestní řád zná pouze pojem zkrácené trestní řízení, ostatní dvě formy jsou používány v nauce a praxi.

Důležitými orgány v přípravném řízení jsou policejní orgán a státní zástupce. Státní zástupce je dominantou a vykonává dozor nad zachováním zákonnosti, může se zúčastnit vyšetřování, rozhoduje o použití operativně pátracích prostředků, sjednává dohodu o vině a trestu apod. (Šámal, Růžička et. al., 2013).

3.2 *Předběžné projednání obžaloby (řízení před soudem)*

Předběžné projednání obžaloby nemusí proběhnout vždy. Primárním smyslem této fáze je posoudit obžalobu a trestní spis, který je k ní připojen, a tím zjistit, zda jsou tyto dvě náležitosti dostačující pro další řízení. Zde je plněna filtrační funkce, protože do veřejných stádií by se měly dostat jen takové projednávané věci, které oprávněně stíhají obžalované osoby (Augustinová et. al., 2017). Důležitá je zde i funkce odklonná, kdy v případě málo závažných trestných činů lze využít určitou formu odklonu jako je podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání v případě, že obviněný je mladistvý. V praxi jsou odklony možné pouze v řízení před samosoudcem, který obžalobu podle §314c odst. 1 TŘ předběžně neprojednává. Důvody k tomu, aby tato fáze vůbec nastala, jsou například objasnění základních skutkových okolností, bez kterých nelze rozhodnout, projednávaná věc je v příslušnosti soudu jiného, v přípravném řízení se nepostupovalo podle zákona apod. Tato fáze je zásadně neveřejná, ale na základě nařízení je možné, aby předběžné projednání obžaloby bylo veřejné. Zde se může rozhodnout způsoby:

- a) předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti (soud není příslušný k projednání věci, proto musí rozhodnout který soud příslušný je),
- b) postoupení věci (soud může rozhodnout o tom, že čin není trestným, ale pouze správním deliktem nebo kárným proviněním a věc postoupí k orgánu, kterému přísluší),
- c) zastavení trestního stíhání (možné, pokud nastanou obligatorní důvody, podle §172 odst. 1 a odst. 2 nebo pokud byly splněny podmínky v §307),
- d) přerušení trestního stíhání (soud trestní stíhání přeruší z důvodů, které jsou uvedeny v §173 odst. 1 písm. a) až d),

- e) podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání (pokud nastanou okolnosti z §173),
- f) vrácení věci státnímu zástupci (jsou-li třeba odstranit procesní vady, objasnit skutkové okolnosti) (Jelínek et. al., 2016).

3.3 Hlavní líčení

Púry et. al. (2013) a Jelínek et. al. (2016) se shodují v tom, že hlavní líčení je tím nejdůležitějším stadiem řízení před soudem, a to z důvodu, že právě v něm se rozhoduje o vině a trestu. Zde mají účastníci jedinečnou šanci ovlivnit svým dokazováním proces rozhodování soudu. Tady se právě projevují veškeré základní zásady trestního řízení, díky kterým celé trestní řízení dokáže fungovat jako jednotný celek. Předseda senátu se musí řádně seznámit s obžalobou, trestním spisem a všemi dostupnými důkazy, které byly získány v přípravném řízení a tím mít ucelenou představu o tom, jak chce, aby celé hlavní líčení probíhalo, nebylo zbytečně protahováno a bylo docíleno spravedlivého rozhodnutí. Ideální je rozhodnout v jednom hlavním líčení, ovšem rychlost tohoto procesu nesmí mít negativní vliv na samotné rozhodnutí (Púry et. al., 2013). Hlavní líčení má jasně stanovený průběh postavený na pravidelnosti:

- 1) Počátek hlavního líčení (předseda senátu zahájí hlavní líčení přečtením projednávané věci, zjistí přítomnost předvolaných osob a jejich totožnost, státní zástupce přečte obžalobu),
- 2) Dokazování (kladení otázek k objasnění důkazů, výslech obžalovaného, výslech svědků, předvedení dalších důkazů),
- 3) Závěr hlavního líčení (přednesení závěrečné řeči státního zástupce, právo na závěrečnou řeč mají i další subjekty, ale poslední slovo má vždy obhájce obžalovaného, popřípadě obžalovaný),
- 4) Rozhodnutí soudu (Jelínek et. al., 2016).

3.3.1 Trestní řízení ve věcech dětí a mladistvých

V trestním řízení se k mladistvým a dětem přistupuje jinak než k dospělým, čímž je i celé řízení upraveno. Takové řízení upravuje zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, na který trestní řád přímo odkazuje. Vše je uzpůsobeno k nižšímu věku s ohledem na rozvíjící se osobnost a snaha určité výchovy, aby takové chování bylo eliminováno v pozdějším věku. Tímto zákonem jsou mladiství pod určitou ochranou a ČR je navíc

vázána mezinárodními dokumenty, zejména Úmluvou o právech dítěte. Zákon mladistvého definuje jako osobu, která dovršila patnáctý rok života, ale není starší osmnácti let. Oproti tomu osoby, které se dopustily trestného činu před patnáctým rokem života, jsou zákonem označovány jako děti mladší patnácti let. Zde jsou poupraveny základní zásady trestního řízení, jako příklad je možné uvést zásadu rychlosti, na kterou je kladem velký důraz právě kvůli negativnímu dopadu trestního řízení na osobnost mladistvého nebo dítěte (Šámal et. al., 2013).

3.3.2 Trestní řízení obviněných právnických osob

V roce 2012 nabyl účinnosti zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která se v širším smyslu zaměřuje na trestání právnických osob, na rozdíl od trestního řádu. Díky tomuto zákonu je trestání účinnější, než bylo doposud a posiluje postavení poškozeného, kterého se nějakým způsobem dotkla například protispolečenská aktivita, která byla spáchána velkou korporací. Pokud nějaké ustanovení není v TOPO uvedené, OČTŘ se řídí trestním řádem (Fenyk, 2018). Právnické osoby jsou nejčastěji spojovány s trestnými činy zaměřené na korupci (uplácení, dotační podvody apod.), ale také trestné činy proti životnímu prostředí (poškození lesa, týrání zvířat). Typické trestné činy jsou také zkrácení daní nebo jejich neodvedení, vydírání nebo úvěrové podvody. Právnickým osobám lze udat následující tresty:

- 1) zrušení právnické osoby,
- 2) propadnutí majetku,
- 3) peněžité trest,
- 4) propadnutí věci,
- 5) zákaz činnosti,
- 6) zákaz plnění veřejných zakázek, zákaz účasti ve veřejné soutěži,
- 7) zákaz přijímání dotací,
- 8) uveřejnění rozsudku (Trestní odpovědnost právnických osob, 2017).

3.4 Opravné řízení

Pokud některá ze stran není spokojena s výsledkem rozhodnutí soudu, má právo podat opravný prostředek, díky kterému OČTŘ přezkoumají napadené rozhodnutí. Toto rozhodnutí zkoumá OČTŘ vyšší než OČTŘ, který ho vydal. Výsledek takového přezkoumání je buď rozhodnutí bez vady, ale pokud se v rozhodnutí vada najde, musí se vydat nové (Chmelík et. al., 2014).

Opravné prostředky se rozdělují na řádné a mimořádné. Rozdíl mezi nimi je, že řádné opravné prostředky se podávají proti nepravomocnému rozhodnutí. Takovými opravnými prostředky jsou stížnost (podává se proti usnesení) a odvolání (podává se proti rozhodnutí). Dalším řádným opravným prostředkem je odpor, který lze podat proti trestnímu příkazu. Pokud rozhodnutí nabyde právní moci, mohou se uplatnit mimořádné opravné prostředky, kterými jsou dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení. Skutkové vady, které vyšly najevo až po rozhodovacím procesu zajišťuje obnova řízení. Pokud tyto vady byly jasné už během tohoto procesu nebo se v rozhodnutí vyskytly právní vady, řeší se to stížností pro porušení zákona. Dovolání slouží k opravě právních vad (Jelínek et. al., 2016).

3.5 *Vykonávací řízení*

Smyslem vykonávacího řízení je realizace rozhodnutí soudu, což vždy zajišťuje OČTŘ, který rozhodnutí vydal (i zde ovšem existují výjimky), konkrétně předseda senátu. Tato fáze nemusí navazovat na všechny rozhodnutí, např. v případě zastavení trestního stíhání v přípravném řízení (Jelínek et. al., 2016). V tomto stadiu trestního řízení se uplatňuje několik základních zásad trestního řízení, zejména zásada oficiality nebo rychlosti, které jsou podrobněji vysvětleny v následující kapitole (Škvain et. al., 2013).

4 Základní zásady trestního řízení

Základní zásady jsou systém, na kterém stojí celé trestní řízení a jeho fungování. Veškeré zásady je nutné brát jako celek, protože jedna na druhou vzájemně navazují. Dodržování těchto zásad je dané zákonem, proto je třeba se jimi při trestním řízení řídit a ctít je (Šámal et. al., 2013). Chmelík et. al. (2014) uvádí, že tyto základní zásady lze kategorizovat do následujících skupin:

- a) Obecné zásady (zásada zákonnosti apod.),
- b) Zvláštní zásady (zásada práva na obhajobu apod.),
- c) Specifické zásady (zásada legality apod.).

Tyto zásady se uplatňují v závislosti na zdravotním stavu nebo věku, právě proto jsou v trestních řízeních ve věcech mládeže a proti právnickým osobám takové ještě dále upraveny nebo zcela vyloučeny (Šámal et. al., 2013). Základní zásady trestního řízení mají své specifické funkce. Jelínek et. al. (2016) ve své publikaci uvádí funkce:

- a) poznávací (tím, že známe význam jednotlivých zásad, pochopíme trestní řízení jako jednotný celek),
- b) interpretační (představuje, jak správně trestní řád interpretovat),
- c) aplikační (určuje směrnici pro aplikaci práva),
- d) zákonodárná (zajišťuje, aby novelizacemi trestního řádu, nezankl jeho primární význam).

Chmelík et. al. (2014) se ve své literatuře s těmito čtyřmi funkcemi shoduje, ovšem uvádí dvě další, konkrétně funkci trestně politickou, která se snaží docílit právního vědomí občanů a funkce kontrolní.

Mezi základní zásady bezprostředně patří zásada řádného zákonného procesu, která zaručuje, že každá osoba může být stíhána jen ze zákonných důvodů a pouze způsoby, které stanovuje zákon. Tato zásada je nadřazena ostatním, jelikož navazuje na právo nedotknutelnosti osoby, které je zakotveno v Ústavě (Chmelík et. al., 2014) a zároveň navazuje na čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje stíhání a zbavení svobody jen z důvodů a způsoby, který stanovuje zákon. Tato zásada má pozitiva v tom, že nikdo nemůže být bezdůvodně stíhán, nikomu není bezdůvodně zasahováno do jeho práv a je zde větší šance, že každý případ bude řešen objektivně, úplně a budou použity způsoby, které jsou brány jako přiměřené (Šámal et. al., 2013).

Presumpce nevinoty navazuje na čl. 40 odst. 2 LZPS a na čl. 6 odst. 2 Evropské úmluvy o lidských právech. Zajišťuje, že pokud není vydán pravomocný rozsudek, který prokazuje vinu, musí být stále na obviněného nahlíženo jako na nevinného (Šámal et. al., 2013), z toho důvodu je potřeba, aby byla vina prokázána bez veškerých pochybností. Povinností obviněného není dokázání nevinoty, nemusí vypovídat, nemůže být k výpovědi donucen, a pokud se rozhodne mlčet, nelze z toho dělat unáhlené závěry o vině (Chmelík et. al., 2014).

Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, smysl zásady legality spočívá v povinnosti státního zástupce zabývat se každým trestným činem, o kterém se dozví. V zákoně jsou rovněž případy nebo výjimky, kdy státní zástupce nesmí stíhat nebo nemusí stíhat, ale může. Státní zástupce nesmí stíhat takové případy, kde uvádí §10, §11 a §11a, tzn. pokud daná osoba má imunitu nebo má jiné výsady (státní orgány, poslanci apod.), pokud stíhání nařídít nelze například z důvodu promlčení nebo udělení amnestie, anebo pokud už se proti dané osobě trestní stíhání vede v té totožné věci (Šámal et. al., 2013).

Zásada oficiality udává ČR jako monopol ve věcech stíhání a toto právo má pouze stát, tedy stíhat pachatele a trestné činy, které jsou jimi spáchány. OČTŘ postupují vždy z úřední povinnosti, pokud trestní řád nestanovuje něco jiného. I zde lze najít určité výjimky, kdy OČTŘ nemohou postupovat z vlastní iniciativy, např. zahájení opravného řízení podáním opravného prostředku oprávněnou osobou, podání žádost o odkladu výkonu peněžitého trestu, o kterém se vydá rozhodnutí apod. (Chmelík et. al., 2013).

Zásadě oficiality je nadřazena zásada obžalovací, jejíž podstatou je, že trestní stíhání je přípustné pouze, pokud je podána obžaloba, návrh na schválení o vině a trestu nebo návrh na potrestání. Z této zásady plynou další důležité funkce:

- funkce obžalovací (vykonává státní zástupce, který je jediný pravomocný k podání obžaloby),
- funkce obhajovací (vykonává zpravidla obhájce obžalovaného, který oponuje státnímu zástupci, ale tuto funkci může vykonávat i sám obžalovaný, jak je zmíněno v kapitole věnované subjektům trestního řízení),
- funkce rozhodovací a řídicí (vykonávají nezávislé soudy, které jsou zároveň nestranné a řídí celé jednání).

Tyto funkce byly vytvořeny z důvodu, aby veškeré strany trestního řízení, měly totožné postavení (Chmelík et. al., 2014). Zásada obžalovací má vliv na trestní proces jako jednotný celek, proto má každý OČTŘ svůj úkol a svoji roli, kterou plní a nikdy nemohou vykonávat jinou funkci z výše zmíněných než tu, která jim je automaticky přidělena (Šámal et. al., 2013).

Zásada vedení řízení v českém jazyce a právo osoby používání mateřského jazyka zaručuje, že OČTŘ vedou celý proces v českém jazyce a svá rozhodnutí v něm vydávají rovněž. Pokud osoba uvede, že český jazyk neovládá, proces se vede v jazyce, který uvede, že jím mluví nebo je její mateřský (Chmelík et. al., 2014). Takové právo náleží rovněž dalším subjektům trestního řízení jako jsou svědci, zúčastněné osoby, poškozený apod. Zde přichází právo na tlumočníka, který v daném jazyce mluví nebo pokud je přítomna jiná komunikační bariéra např. s člověkem hluchoněmým. Tlumočník je přibrán přes znalost soudu daného jazyka (Šámal et. al., 2013).

Zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů spočívá ve spolupráci takových sdružení s OČTŘ, kteří využívají jejich výchovné působení. Zájmová sdružení občanů jsou například organizace zaměstnavatelů, odborů a další občanská sdružení, která nejsou nijak omezena (Chmelík et. al., 2014), ovšem výjimkou jsou politické strany a hnutí, církve nebo náboženské společnosti (Šámal et. al., 2013). Trestní řád v §3 a §6 uvádí možné formy spolupráce. Stejný zákon rovněž sděluje, že vzájemná spolupráce přináší snahu o výchovu osob, které byly odsouzeny k podmíněnému trestu odnětí svobody s dohledem, podmíněčně propuštěné, bylo upuštěno od jejich trestu, ale mají dohled nebo jejich trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno. Právě takovým osobám má snaha této spolupráce pomoci při jejich výchově, k tomu, aby se znovu k trestné činnosti nevrátily, a aby se snažily žít řádným životem (Chmelík et. al., 2014).

Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (nahradila zásadu objektivní pravdy) zajišťuje, že OČTŘ musejí vést postupy, které jsou ve vzájemné shodě s právy a povinnostmi, které uvádí trestní řád právě z důvodu, aby byl zajištěn skutkový stav věci, který není zpochybňován, a na základě kterého může být rozhodnuto. Zjištění skutkového stavu by měl být primárním cílem trestní justice, pokud bude vypátrán pachatel, budou tím chráněny nevinné osoby, kterým může

hrozit nespravedlivé odsouzení (Chmelík et. al., 2014). Šámal et. al. (2013) uvádí, že po novelizaci TŘ OČTŘ jsou donuceni zjišťovat skutkový stav jen v takovém rozsahu, který je potřebný pro rozhodnutí, aby se nerozptylovaly skutečnostmi, které pro daný případ nejsou podstatnými.

Další důležitá zásada je zásada volného hodnocení důkazů, která je vzájemně propojena se zásadou zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. Její smysl je v hodnocení důkazů jednotlivě a následně ve vzájemných souvislostech. Trestní řád nestanovuje žádná určitá pravidla o důležitosti nebo množství dostupných důkazů, vše záleží na OČTŘ. Všechny tyto důkazy, které jsou k dispozici, však musí být získány legálně, pokud byl získán nezákonným způsobem, nemůže být k němu přihlíženo. Tato zásada se uplatňuje v každé fázi trestního řízení a důkazy může předložit každá ze stran (Šámal et. al., 2013).

Zásada ústnosti spočívá v tom, že jednání před soudem probíhá v ústní formě, tzn. výpovědi svědků, obviněných, znalců jsou prováděny prostřednictvím výslechu, veškeré listiny, které má soud k dispozici jako důkazy, jsou přečteny, což úzce souvisí se zásadou veřejnosti (Šámal et. al., 2013). I zde se objevují výjimky ústnosti, především u výpovědí, které pocházejí od osoby mladší patnácti let, další významná výjimka je v případě vydání trestního příkazu, který samosoudce vydává bez ústního projednání dané trestní věci. Pokud ale obžalovaný podá odpor ve stanovené lhůtě, musí samosoudce nařídit hlavní líčení, a tím obžalovaný uplatňuje své právo na veřejné soudní projednání (Chmelík et. al., 2014).

Zásada ústnosti dále úzce souvisí se zásadou bezprostřednosti, jelikož se dostupné důkazy provádí přímo před soudy a jsou zde vysvětleny veškeré nejasnosti a pochybnosti, což soudcům i přísedícím pomůže udělat si ucelený obraz o celé projednávané věci a na základě toho rozhodnout. Jsou zde důležitá dvě pravidla, a to nezměnitelnost soudu a nepřerušitelnost soudního jednání. U prvního pravidla je důležité, aby všichni soudci a přísedící byli přítomni od začátku do konce z důvodu znalosti všech skutečností v případě. Druhé pravidlo je nepřerušitelnost soudu, kdy soud má rozhodnout ze svého dojmu, který nabyl z důkazů, které byly před ním předvedeny a dbát na to, aby mezi hodnocením těchto důkazů neuběhla dlouhá doba (Chmelík et. al., 2014).

LZPS v čl. 38 odst. vytyčuje právo každé osoby na řešení dané věci, která je projednávána, bez zbytečných průtahů. Tato zásada je prosazována v každém stadiu trestního řízení, obzvláště jedná-li se o trestní řízení ve věcech mladistvých a vztahuje se na každý subjekt vystupující v procesu. Tato zásada je zakotvena i v čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy, kde stojí, že má každý člověk právo na to, aby jeho věc řešily nezávislé soudy bez nadbytečných průtahů. Právě z toho důvodu jsou stanové lhůty pro veškeré úkony, které vedou ke skončení trestního řízení (Jelínek et. al., 2016).

Zásada přiměřenosti znamená, že OČTŘ musejí postupovat v souladu s LZPS a mezinárodními smlouvami, které zajišťují základní lidská práva a svody, a kterými je ČR vázána. Při svém šetření a postupování musejí co nejméně zasahovat do základních práv a svobod člověka, čímž se vyjadřuje úcta k takovým právům. Tato zásada se nevztahuje jen na obžalovaného, ale i na další osoby, kterých se trestní řízení nějakým způsobem dotýká. Zákon do určité míry povoluje zásah do základních lidských práv a svobod jen v odůvodněných případech. V trestních řízeních ve věcech mladistvých se musí dbát, aby nedocházelo k narušení psychiky a nebyla zvýšena jejich stigmatizace. Využívá se nejvíce při zajištění osob a dalších věcí v trestním řízení důležitých (Jelínek et. al., 2016). Nález Ústavního soudu č. 163/2010 Sb., které se týče zrušení ustanovení v TR, konkrétně §74 odst. 2, jelikož byl v rozporu se základními lidskými právy a svobodami a tato zásada se tím nedodržovala. Nyní to funguje tak, že pokud je vydáno zprošťující rozhodnutí, je obviněný propuštěn na svobodu.

Zásada vyhledávací je velmi blízká zásadě oficiality. OČTŘ mají povinnost zjišťovat právní skutečnosti, a i přesto že nebyl podán návrh ani jedné ze stran, hledá o nich důkazy. Rozdíl mezi zásadou oficiality a zásadou vyhledávací spočívá v tom, že zásada oficiality se vztahuje na celé trestní řízení, zatímco zásada vyhledávací jen na určitou část (Jelínek et. al., 2016).

Zásada veřejnosti určuje, že všechny věci, které soud projednává jsou veřejné, veřejnost, tedy občané, se jich může zúčastnit nebo je sledovat. I zde existují výjimky, které mohou veřejnost vyloučit a jsou stanovené zákonem. Tato zásada je zaručena nejen trestním řádem v §2 odst. 10 (podrobněji v §199), ale také čl. 96 odst. 2 Ústavy ČR, čl. 38 odst. 2 LZPS i čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech a svobodách (Chmelík et. al., 2014). Pozitivní funkce zásady veřejnosti je také ta, že je

zde jistota správného postupu OČTŘ, právě díky přítomnosti veřejnosti. Jelikož se s veřejností při dalších stádiích trestního řízení nepočítá, vztahuje se tato zásada prakticky jen na řízení před soudem. (Kmec et. al., 2017).

Zásada zajištění práva na obhajobu je důležitá v tom, že obviněný musí být soudem seznámen s tímto právem a s právem zvolit si obhájce. Seznámení s těmito skutečnostmi musí být samozřejmě srozumitelné a všechny OČTŘ mají zákonnou povinnost umožnit toto právo uplatnit. Co se výjimek týče, opět jsou drobné odlišnosti v řízení ve věcech mládeže v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže v §44 a v trestním řízení právnických v §35 TOPO (Jelínek et. al., 2016). Obžalovaný rovněž právo se hájit sám, zvolit si svého obhájce, může také uplatnit právo na bezplatnou obhajobu (zde se nebere ohled na majetkové poměry) a v neposlední řadě je zde i právo žádat od OČTŘ objasněných okolností, které jsou ve prospěch obžalovaného.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů v §3 odst. 4 nově představuje zásadu zajištění práv poškozeného. Všechny OČTŘ a poskytovatelé pomoci obětem trestných činů, jenž jsou zapsaní v registru, jsou ze zákona povinni srozumitelně informovat každou oběť o jejích právech, a jak je možné tyto práva uplatnit. Pokud to oběť žádá, povinností těchto orgánů je tyto informace sdělovat i opakovaně (Durdík et. al., 2018). Postavení poškozeného se dostává touto zásadou na stejnou úroveň jako postavení pachatele. Jak již bylo zmíněno v kapitole věnované subjektům trestního řízení, tak pojmy poškozený a oběť nejsou totožné (Chmelík et. al., 2014).

5 Zásada veřejnosti v trestním řízení

Zásada veřejnosti je v právním systému České republiky zakotvena jen několik málo desítek let. V minulosti nebyla veřejnost na soudní jednání vůbec připouštěna, celý proces byl tajný. Vše se změnilo až v 19. století, kdy na soudní jednání začaly být připouštěny i nezúčastněné osoby (Žilová, 2016).

V současné době je tato zásada garantována jak Ústavou ČR, tak LZPS. V Ústavě je zakotvena v článku 96 odstavce 2, kde stojí, že *jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon. Rozsudek se vyhláší vždy veřejně*. LZPS zásadu veřejnosti upravuje o něco málo podrobněji v článku 38 odstavce 2, tedy *každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem*. Ústavní zákony nejsou jediné, které tuto zásadu zmiňují, ale i trestní řád v §2 odstavce 10 a §199, který upravuje její uplatnění v praxi (Žilová, 2016). ČR je rovněž vázána mezinárodními smlouvami, zásada veřejnosti je deklarována Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a svobod v čl. 6 odst. 1, kde je zmíněno právo každého člověka na spravedlivý, veřejný a rychlý soudní proces v jeho věci, o které bude rozhodovat nezávislý a nestranný soud, dále je zaručeno právo na veřejné vyhlášení rozsudku (Kmec et. al., 2012).

Právě to, že je zásada veřejnosti garantována ústavními zákony, nám může napovědět, jak moc důležitá a podstatná je. V podstatě jde o to, že pokud by veřejnost nebyla přípustná u soudního jednání, fungoval by soud v jakémsi vakuu. Veřejnost slouží jako nástroj kontroly výkonu činnosti soudů, ale zároveň je to i prevence proti „utajené“ justici (Žilová, 2016). Veřejnost se tím staví do role kontrolora soudnictví a podporuje tím důvěru v soudní moc. Veřejnost můžeme brát rovněž jako ochránce obžalovaného, protože tím, že může celý průběh řízení před soudem sledovat, se zamezuje nespravedlivému rozhodování, které není pod kontrolou. Jak již bylo zmíněno, zásada veřejnosti se vztahuje na řízení před soudem, co se přípravného řízení týče, to je založeno na zásadě neveřejnosti, ale i zde jsou samozřejmě určité výjimky. Zásada veřejnosti není zásadou absolutní, existují výjimky, kdy může být veřejnost omezena nebo zcela vyloučena. Také v trestním řízení ve věcech mladistvých jsou určité změny oproti trestnímu řízení s dospělými jedinci (Jelínek et. al., 2016). Pokud je tato zásada porušena, tzn. pokud by k vyloučení veřejnosti nebyl důvod daný zákonem, bere se to za závažnou vadu a rozhodnutí, které bylo vydané se zruší (Herczeg, 2013).

5.1 Vyloučení a omezení veřejnosti

Trestní řád v §200 a §201 upravuje vyloučení veřejnosti z hlavního líčení a další opatření soudu. Toto omezení najdeme i v čl. 38 odst. 2 LZSP a čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech, kde je upraveno právě omezení nebo absolutní vyloučení veřejnosti, to ovšem lze jen z konkrétních a závažných důvodů (Žilová, 2016). Trestní řád jako důvody pro vyloučení uvádí tyto:

- a) z důvodu ochrany utajovaných informací,
- b) z důvodu ohrožení mravnosti,
- c) z důvodu narušení průběhu jednání,
- d) z důvodu bezpečnosti nebo jiného důležitého zájmu svědků.

Přístup veřejnosti může omezit také kapacita a počet míst v jednací síni. Takový případ lze předpokládat u kauz, které jsou medializované ve velké míře a veřejnost projevuje značný zájem a chce být součástí takového jednání. V takové situaci je možné usměrňovat přístup do jednací síně pomocí tzv. vstupenek (Žilová, 2016).

5.1.1 Ochrana utajovaných informací

Trestní řád ve věci vyloučení veřejnosti kvůli utajovaným informacím přímo odkazuje na zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti. Tento zákon zakazuje pořizování obrazových a zvukových záznamů, a je zde možnost také zákazu sepisování písemných poznámek. V tomto případě je nutnost odkázání jen na tento konkrétní zákon, další důvody jako zachování mlčenlivosti v určité věci, obchodní tajemství podle §504 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (Šámal et. al., 2013).

5.1.2 Ohrožení mravnosti

Riziko ohrožení mravnosti může nastat v případě, že se jedná o trestné činy spáchané proti lidské důstojnosti a svobodě. Takovou ochranu lze zajistit i tím, že bude odepřen přístup dětem a mladistvým k hlavnímu líčení dle §201 odst. 1, který je nadřazen §200 odst. 1. (Šámal et. al., 2013) a samozřejmě zákazu pořizení zvukového a obrazového záznamu (Heczeg, 2013).

5.1.3 Ohrožení nerušeného průběhu jednání

Ohrožení nerušeného průběhu jednání se netýká výhradně jen osob přítomných v jednací síni, ale také osob pohybujících se po budově soudu. Předseda senátu si musí

sjednat klid, a až pokud byla tato upozornění porušena, může dělat úkony jako jsou vyloučení jednotlivce, vykázání z jednací síně nebo udělit pořádkovou pokutu. Jak již bylo zmíněno, tak tohle ohrožení se týče rovněž osob nepřítomných v jednací síni, čímž si můžeme představit například netaktní chování jedinců v prostorách budovy soudu (Heczeg, 2013).

K tomu, aby byl zajištěn klid je možné využít justiční stráž, jelikož může vzniknout obava rušivého elementu, který nebyl v předchozím jednání eliminován. (Šámal et. al., 2013).

5.1.4 Ohrožení bezpečnosti a důležitého zájmu svědků

Veřejnost lze vyloučit také v případě, pokud to může svědky a jejich blízké osoby ohrozit na životě, zdraví nebo jim hrozí jiná ohrožení (výhružky, násilné útoky apod.), pokud svědectví podají (Šámal et. al., 2013). Dále pokud by mohla být odhalena identita osob, které musejí být utajeni v důvodu jejich profese a jejího dalšího výkonu, upravené v zákoně č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě. Může nastat případ, kdy svědek musí vypovídat, ale zároveň je vázaný mlčenlivostí, v tomto případě je takový svědek mlčenlivosti zproštěn (Žilová, 2016).

5.2 Zásada veřejnosti v trestním řízení ve věcech mladistvých

Omezení veřejnosti vzniká i v případě, že trestní řízení se vede ve věcech mladistvých. To opět upravuje zákon o soudnictví ve věcech mladistvých, který zásadu veřejnosti pozměňuje v razantní míře a je před ní upřednostňována zásada ochrany soukromí mladistvého (Jelínek et. al., 2016). Hlavní líčení a veřejná zasedání jsou v tomto případě neveřejná, musí se zde brát ohled na věk, nevyzrálou mravní, tak rozumovou a na znovuvvedení do společnosti. Zákon č. 218/2003 §54 povoluje jen určitý okruh osob, které je možné připustit na tyto jednání, jsou jimi obhájce obžalovaného a příbuzní (sourozenci, rodiče apod.), dále tlumočník, znalec, zúčastněné osoby, svědci, opatrovníci poškozeného a orgán sociálně-právní ochrany dětí, probační a mediační služby a zástupce vzdělávacího zařízení). Rozsudek je vyhlášen za přítomnosti mladistvého a veřejně (Jelínek et. al., 2016). Porušení zásady ochrany soukromí mladistvého je sankcionováno ve vysoké míře. Pokud je nedodrží ustanovení zakotvené v §52 až §57 zákona o soudnictví mladistvých, je možné uložit pokuty až 1.000 000 Kč, pokud se tato ustanovení poruší formou medií (tisk, televize, internet apod.) hrozí pokuta až do výše 5.000 000 Kč (Žilová, 2016).

5.3 Zásada veřejnosti v trestním řízení obviněných právnických osob

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim udává, že pokud je zahájeno trestní řízení proti obviněné právnické osobě, může hlavní líčení může probíhat i bez přítomnosti právnické osoby, popřípadě jejího zmocněnce nebo opatrovníka. Toto je možné to za předpokladu, že se tato osoba řádně neomluvila, přičemž obžaloba jí byla řádně doručena, k hlavnímu líčení byla předvolána a zároveň upozorněna na možnost prostudování spisu a učinění návrhů na doplnění vyšetřování.

Stejný zákon uvádí uveřejnění rozsudku jako jeden z trestů, který je možné právnickým osobám uložit. Tento trest lze uložit, pokud je potřeba veřejnost seznámit s odsuzujícím rozsudkem nebo jeho částí. Toto sdělení uvádí název a sídlo právnické osoby. Údaje, které vedou k identifikaci jiné fyzické nebo právnické osoby, která se od odsouzené liší, je potřeba zachovat anonymitu.

5.4 Veřejnost a vazební zasedání

Trestní řád §73d upravuje vazební zasedání, které se dá jednoduše vysvětlit jako jednání a nastává v případech, kdy se rozhoduje mimo hlavní líčení či veřejné zasedání nebo za předpokladu, že se soud rozhoduje o vzetí do vazby již v přípravném řízení. Podle §73f se ho zúčastňuje vždy obviněný. Ve stejném paragrafu je také zmíněno, že státní zástupce a obhájce být přítomni nemusí. Velkou roli zde hraje zásada presumpce nevinny z důvodu, aby stále byla chráněna pověst obviněného, a proto je také poskytování informací o daném případě v takovém zasedání pro OČTŘ velmi omezeno. Obviněný má právo vyjádřit veškeré informace a důvody, proč na svobodě konal činy, jenž se jemu zdají důležité, díky kterým se do vazby dostal a snaží se o své propuštění nebo ponechání na svobodě (Šámal et. al., 2013). JUDr. Vávra ve svém článku interpretuje svoje vlastní pochopení §73f odst. 3 TŘ, ve kterém dle něj jde jen o urychlení rozhodování a klidný průběh trestního řízení, při čemž se jeho nedodržení nemůže brát jako zpochybnění výkonu (Vávra, 2015).

5.5 Pořizování zvukových a obrazových záznamů

Snaha naplnit veřejnou kontrolu justice patří mezi základní principy trestního řízení. Veřejnost lze rozdělit na dvě skupiny. První skupina je fyzická, taková, které se zúčastní osobně trestního řízení, dá se snadno kalkulovat. Druhá skupina je virtuální. Veřejnost, která celý proces sleduje v televizi, na internetu nebo z jiných médií (Herczeg, 2013). V dnešní době lze tedy tuto zásadu uplatnit dvojnásobným způsobem, přímo fyzicky a mediálně.

V názory mnohých se u těchto dvou pólů liší. Někdo zastává názor, že přítomnost médií a přímé přenosy jsou nepřijatelné a ovlivňují se tím tak rozhodnutí soudu, protože jsou pod mediální tlakem (Žilová, 2016). Herczeg (2013) ve své publikaci uvádí, že nejvíce tyto názory vygradovaly v roce 2009, kdy se řešila kauza „žhářů z Vítkova“, kteří se snažili upálit romskou rodinu v noci z 18. na 19. dubna. V tomto ohledu se ozval známý český novinář Petr Hájek, bývalý poradce prezidenta republiky, že přítomnost médií a mediální nátlak při soudním jednání je pouhá snaha o ovlivnění soudu, a tím narušení nezávislosti a nestrannosti, kterou disponuje. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů v §6 odst. 3 upravuje možnost pořizování obrazových a zvukových přenosů nebo záznamů pouze s předchozím souhlasem soudu. Předseda senátu nebo samosoudce musí o takovém konání vědět a případně jej i zakázat, budou-li k tomu důvody.

5.6 Zásada veřejnosti a Evropská úmluva pro lidská práva

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod je základní dokument na evropském teritoriu, který chrání lidská práva a svobody prostřednictvím Evropského soudu pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku. V tomto sdělení, tedy č. 209/1992 Sb., je stěžejním pro nás je článek 6 odst. 1, který říká, že všichni mají právo na spravedlivý proces, který je projednáván veřejně a v přijatelně odpovídající době je projednáván soudem, který je jednak nestranný a zároveň nezávislý. Každý rozsudek musí být veřejně vyhlášen, ale je tu také omezení zásady veřejnosti v oblasti médií a veřejnosti jako takové. EÚPL říká, že pokud je v ohrožení mravnost, soukromý život, veřejný pořádek nebo bezpečnost celého národa, je právě veřejnost vyloučena kvůli ochraně zájmů (Kmec et. al., 2012). EÚLP klade velký důraz na práva, která byla porušena a také na celkovou kvalitu soudních jednání, což je nejvíce zřejmé u případů, kde byla porušena právě Evropská úmluva (Cumper, Lewis, 2019).

5.6.1 Porušení zásady veřejnosti a Evropský soud pro lidská práva

Žilová (2016) ve své kvalifikační práci uvádí, že porušením zásady veřejnosti se zabýval Evropský soud pro lidská práva ve věci Riepan proti Rakousku. Zde ESLP uvedl pravý význam veřejnosti a její dopad na spravedlivý proces.

Herczeg (2013) rovněž ve své publikaci popisuje průběh celého řešeného incidentu. V roce 1988 byl stěžovatel odsouzen za vraždu a vloupání na 18 let k trestu odnětí svobody. Byl umístěn do věznice v Karlau, ze které následně utekl, proto ho

přemístili do věznice Stein, kde také vzniklo podezření, že hrozí jeho útěk spolu s dalšími vězni. Kromě tohoto incidentu také vyhrožoval dozorcům a hlídačům a podpálením věznice. Po několika takových incidentech na něj bylo podáno trestní oznámení za nebezpečné vyhrožování. Okresní soud ve Steyru se rozhodl pro konání soudního jednání ve věznici. Místo a datum konání soudního jednání obdržel stěžovatel s měsíčním předstihem. O konání všech plánovaných jednání se vedl seznam, který byl předán médiím, byl v registru okresního soudu i na informační desce, aby lidé věděli, kdy se jaké soudní jednání koná. Při soudním jednání došlo k neshodě mezi stranami o místě pro svědky a veřejnost, nicméně stěžovatel, ani jeho obhájce během jednání neměli ani jednu připomínku na nedostatečné množství veřejnosti. Stěžovatel byl za nebezpečné výhrůžky odsouzen na 10 měsíců odnětí svobody, následně podal odvolání za právní a skutkové nedostatky, protože dle něj nebylo toto řízení veřejné z důvodu konání v uzavřené části věznice a přístup veřejnosti byl jen s povolením. Odvolací soud toto odvolání zamítl s tím, že veřejné bylo. Proto se stěžovatel obrátil na Evropský soud pro lidská práva s tím, že při řešení jeho věci byla poručena zásada veřejnosti dle čl. 6 Úmluvy. Prosazoval, že ačkoli mělo být formálně jednání veřejné, tak nebylo, protože se konalo v uzavřené části věznice, kam má veřejnost ztížený přístup, navíc se konalo v ranních hodinách, které nejsou návštěvní. Jednání se konalo v místnosti velmi malé k tomu, aby se tam veřejnost vešla, takže se prakticky s nikým dalším nepočítalo. ESLP této stížnosti vyhověl právě z důvodu porušení čl. 6 Úmluvy, jakožto základním principem jednání a veřejnost zde neměla žádnou možnost kontroly nad soudnictvím, tudíž důvěryhodnost klesá. Bylo potvrzeno, že veřejnost dle formalit vyloučena nebyla, ale překážky přístupu, tedy fakta, jsou stejně tak podstatná jako formální fakta. ESLP také uvedl, že pokud se jednání koná na místě neobvyklém a se ztíženým přístupem, mělo by se vše veřejnosti oznámit a přístup usnadnit. I přesto, že seznam jednání byl dle rutiny rozeslán médiu a uveřejněn i u okresního soudu, nebyly zajištěné zvláštní opatření na informační desce soudu s informacemi o podmínkách možnosti vstupu do věznice. ESLP se také zabýval tím, zda nepřítomnost veřejnosti, byla napravena u odvolacího soudu a zda již byla dodržena zásada veřejnosti, díky které je uplatňované právo na spravedlivý proces. K tomuto právu vede předložení důkazů v přítomnosti obžalovaného při veřejném jednání ve sporném řízení. Zjistilo se, že všechny důkazy byly předloženy v prvostupňovém jednání, ale u odvolacího soudu neproběhl výslech ani jednoho ze svědků. Díky tomu ESPL prohlásil, že ve věci nedostatku veřejnosti neproběhla náprava ani u odvolacího soudu.

Pokud se pokusíme tento celý incident shrnout v pár větách, jde především o to, že prvostupňové jednání se konalo ve věznici, údajně z důvodu bezpečnosti, veřejnost dle formalit nevyloučil, ale ani jí neusnadnil přístup do budovy a neudělal patřičné kroky k tomu, aby podmínky mohly být splněny. ESLP na základě toho rozhodl, že takové jednání nemohlo být považováno za veřejné a zdůraznil fakt, že byla porušena Úmluva a je třeba dbát na to, že práva v ní garantovaná nejsou pouhou teorií, ale musí být brána jako konkrétní a účinná (Kmec et. al., 2012).

6 Zásada veřejnosti ve vztahu k médiím

Zvýšenou pozornost bychom měli věnovat médiím při řešení otázky zveřejňování informací ve sdělovacích prostředcích. Jedním z práv týkající se veřejnosti je pořizování zvukových a obrazových záznamů, vše se ale musí odehrávat v určitém limitu, což v tomhle případě znamená řádnost a důstojnost během průběhu soudního řízení (Jelínek et. al., 2016). Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých zákonů §6 odst. 3 říká, že k pořizování obrazových a zvukových záznamů musí být udělen souhlas předsedy senátu, který uzná, zda toto konání bude nebo nebude mít negativní vliv na průběh řízení. Publikování a publicita jako taková je považována za jeden ze základních principů trestního řízení, který nám zajišťuje právo na spravedlivý proces, tedy transparentnost jurisdikce, tzn. funkčnost soudní moci, její kontrolu a také kontrolu toho, že celé trestní řízení probíhalo nestranně (Háger, 2015).

6.1 Média – definice a význam

Média můžeme definovat jako masovou komunikaci, kam řadíme noviny, televizní vysílání, knihy, rozhlas a v neposlední době dnes již velmi oblíbený internet, odkud k nám chodí stovky elektronických novinek ze světa (Žilová, 2016). Jsou všeobecně brány jako nezávislý systém, kde je snaha prosadit se a neustále se rozvíjet pomocí vlastně vytvořených pravidel. Svá pravidla, která si vytvoří, se snaží vnutit politickému systému, a naopak politický systém se snaží o to samé. Nezávislost medií je ve velmi úzkém vztahu s právem na svobodu projevu a informací. Celý tento systém je postavený na nezávislosti od státu, úsilí o rozšíření názorů a důležitých informací, snažit se zabránit v tomto ohledu komerci a zájmům směřující pouze k zisku. Bohužel v dnešní době je tolik soukromých mediálních společností, kterým jde o zisk primárně, že se k veřejnosti dostávají informace odlehčené až banální a v častých případech zaměřené na zprávy nízké úrovně, o kterých se můžeme dočíst v různých bulvárech. Zde jde převážně o reklamu, která má za úkol nalákat velký počet čtenářů nebo diváků (Rozehnal, 2015). Média jako taková mají plnit funkci „hlídacího psa“ demokracie ve státě (Herczeg, 2013).

Listina základních práv a svobod v čl. 17 deklaruje právo na svobodu projevu a právo na informace, kdy každý člověk má právo na to, aby vyjádřil svůj názor jakýmkoli způsobem a stejně tak si takové informace hledat a dostávat je a v neposlední řadě je rozšiřovat bez jakékoli cenzury, vše ale tak, aby se tím nezasahovalo do práv a svobod jiných osob, bezpečnosti státu, nebo se tím nenarušilo veřejné zdraví či mravnost. Dále

je zde stanoveno, že jak stát, tak další územně samosprávné celky jsou povinny informace veřejnosti sdělovat.

Co se veřejnosti týče, výše zmíněné právo uplatňují právě prostřednictvím médií. Média mají velký vliv na veřejnost, a zároveň i na politický život. Nikdy nebudou lidem diktovat, co si mají myslet, ale veškeré informace podají takovým způsobem, že ovlivní lidi v tom, o čem mají přemýšlet. Lidé se řídí podle masových médií, vytváří si podle nich názory na různé kauzy, případy, informace a přikládají důležitost věcem, která jsou médiu prezentována nejvíce, ale už si neuvědomují, že důležitější mohu být informace, které nejsou médiu tak vygradované (Rozeňal, 2015). Velký rozmach médií má velký dopad na páchaní trestných činů v tom smyslu, že vznikají stále nové příležitosti a typy takových činů (Williams, Butler, Jurek-Loughrey, Sezer, 2019).

6.2 Náhubkový zákon a jeho novelizace

Trestní řád začal být novelizován ohledně poskytování informací v prosinci 1991, kdy bylo třeba napravit rozpor mezi §179 TŘ a čl. 17 odst. 5 LZPS (Žilová, 2016), kde je svoboda projevu a právo na informace garantovány tímto zákonem (Listina základních práv a svobod, 2019). Nově byl TŘ doplněn o §8a, který směřoval proti OČTŘ a jejich povinnosti sdělovat informace médiím o své činnosti, ale zároveň dbát na to, aby nebyly zveřejňovány informace, které souvisí přímo s trestnou činností nebo se nezveřejnily informace o osobách, kteří jsou účastníky trestního řízení, a především aby se zachovala presumpce neviny (Žilová, 2016).

Výše zmíněnou novelu nahradila další novelizace, které se díky svému obsahu začalo přezdívát „náhubkový zákon“. Tento vládní návrh zákona měl zamezit sekundární viktimizaci (druhotné zraňování) obětí, ale zároveň ochraňovat i blízké osoby poškozeného a také se týká každé osoby, která je mladší osmnácti let, a každé porušení bylo sankcionováno prostřednictvím správního řízení (Herczeg, 2013). Novela trestního řádu provedená zákonem primárně zvýšila právní ochranu poškozeného, jeho blízkých a osob mladších osmnácti let, důraz byl kladen na zvýšenou míru ochrany jejich soukromí, nevystavování je mediálnímu nátlaku, který dále rozšiřuje bližší informace o těchto osobách a nátlaku veřejnosti, která má zájem o jejich kauzu. Celkový okruh informací byl podle všeho třeba co nejvíce zúžit, nezveřejňovat informace o poškozeném tzn. osobní údaje, fotografie, videozáznamy, či dokonce malované nebo kreslené podobizny, a to

žádným dostupným způsobem šíření takových informací. V §8 odst. 1 TŘ udával přísný zákaz k poskytování takových informací o:

- 1) podezřelém/obžalovaném/obviněném/odsouzeném,
- 2) poškozeném,
- 3) zúčastněných osobách,
- 4) svědcích.

Výjimky byly stanovené pouze dvě a to, pokud se po dané osobě pátrá nebo pokud zveřejnění těchto informací pomůže dosáhnout cíle trestního řízení. Za jiných podmínek, ani pokud osoby uvedené v zákoně, daly souhlas, nemohly OČTŘ takové informace zveřejnit (Herczeg, 2013).

V roce 2009 byl „náhubkový zákon“ velmi diskutovaným tématem. Herczeg (2013) uvádí, že toto téma řešila široká veřejnost, a především média a vznikal strach z narušení práva na svobodu projevu. Tato novela přinesla rovnou dvě novoty:

- a) informační embargo v přípravném řízení (blokáda podávání informací),
- b) zákaz zveřejnění odposlechů.

Informační embargo naprosto zakazovalo zveřejnění údajů o výše zmíněných osobách. Jednalo se osobní údaje (jméno, příjmení, bydliště), fotografie, videozáznamy či videopřenosy nebo ručně kreslené nebo malované portréty. Zakázáno bylo i zveřejňování údajů, díky kterým jsou tyto osoby snadno dohledatelné tzn. údaje o osobách blízkých (Žilová, 2016).

Zákaz zveřejnění odposlechů pak upravoval §8c TŘ, který sděloval zákaz zveřejňování veškerých informací o nařízení nebo provedení odposlechu či záznamu telekomunikačního provozu, a také všechny poznatky z něj, což platí i pro sledování osob, pokud k tomu nedala souhlas osoba, které se to týká (Žilová, 2016).

Celá tato právní úprava se všem zdála velmi omezující. Media se bránila tím, že nebudou moci předávat veřejnosti důležité informace o trestním řízení, a tím bude značným způsobem narušen veřejný zájem. Uvedly v celku výstižný příklad atentátu proti hlavě státu, kdy prezident v takovém případě bude brán jako poškozený, čímž o něm nebudou moci nikoho informovat, dále se uváděly příklady na politicích, veřejně známých osobnostech apod. V dalším případě, pokud úřední osoba spáchá trestný čin a

polici bude mít k dispozici záznam z odposlechu, media ho nebudou moci získat, ani použít a tím nebude naplněna jejich úloha „hlídacího psa“ demokracie. Tento celostátní problém České republiky se dostal až k Evropské komisi a Radě EU, bohužel se vše vyhodnotilo jako vnitřní záležitost státu, takže s tím nic neudělaly (Brusel: „Náhubkový“ zákon je záležitostí Česka, EU s ním nic nezmůže, 2009).

Celá problematika se změnila v roce 2011, kdy si zákonodárci vzali k srdci kritiku odborníků i laiků a zákon č. 204/2011 Sb., poskytování informací o trestním řízení vše novelizovala. TR byl rozšířen o §8d, který říká, že pokud veřejný zájem převažuje nad osobnostními právy fyzických osob. Pokud tedy tato situace nastane, individuální zájmy jednotlivců jsou stranou a je automaticky upřednostněn zájem veřejný, který uspokojuje jisté sociální potřeby, kam zahrnuje právě i právo veřejnosti na informace (Herczeg, 2013). Z politického hlediska lze veřejný zájem jednoduše definovat jako nedělitelný, zkrátka takový, který různými způsoby přispívá každému z členů společnosti (Meisl, 2017).

6.2.1 Žháři z Vítkova

Asi nejsledovanější kauza v historii trestního soudnictví jsou tzv. žháři z Vítkova, což má zároveň nálepku prvního přímého přenosu české justice. Velice emocionální kauza se dotkla většiny lidí žijících na území České republiky. Jednalo se skupinku čtyř obviněných, kteří se snažili upálit romskou rodinu. K tomuto případu se vyjádřilo mnoho známých osobností s rozdílnými pohledy novinku přímých přenosů a online zpravodajství (Žilová, 2016). Novinář a bývalý tiskový mluvčí Václava Klause Petr Hájek stále stál za svým názorem, že prostřednictvím přímých přenosů a mediálního nátlaku se ovlivňuje rozhodování soudu (Proces se žháři z Vítkova? Jako ..., 2010).

Pravdou je, že tímto procesem přišlo mediální odsouzení, situace byla ve značné míře dost vygradovaná, a tím vším padla jedna ze základních zásad trestního řízení, tedy presumpce nevin. Proti tomu a dalším důvodům podali dva ze čtyř odsouzených ústavní stížnost, kde se zmiňovali také o mediálním nátlaku a o tom, že právě kvůli náporu medií určití svědci nechtěli podávat výpovědi, a že kromě porušení zásady presumpce nevin, bylo také porušeno právo na spravedlivý proces a právo na ochranu údajů o pachatelích. Ústavní soud se touto záležitostí začal zabývat a podal k tomu jasné vyjádření. Ústavní soud uvedl, že vzhledem k závažnosti trestného činu byl zájem medií a veřejnosti opodstatněný, a o to více když se jednalo o útok s rasistickým podtextem, kdy rasová

nesnášenlivost v ČR v obecné rovině je na denním pořádku. Hlavní líčení je veřejné, což znamená určitý zásad do soukromí osob, kterých se trestní řízení týká. V tomto případě se ovšem jednalo o informace, které měly nastínit a přiblížit celou situaci a trestný čin, neprojednávaly se zde věci z osobního života, čímž nebyl zásad do soukromý stěžovatele nad míru tolerance (Žilová, 2016).

7 Zásada veřejnosti v trestním řízení ve světě

7.1 Zásada veřejnosti v Rakousku

V Rakousku zůstalo soudnictví od dob monarchie vcelku neměnné. Existuje zde jak zemské soudy, tak okresní. Trestní řád v tomto státě zná pojmy soudce z lidu (jeden soudce, dva soudci z lidu) a porotní soud. Porotní soud rozhoduje v prvostupňovém řízení, kde vždy najdeme 3 soudce z povolání, kteří rozhodují o trestu a 8 členů poroty, kteří rozhodují o vině. Širokou veřejností je upřednostňován právě porotní soud, a to především z důvodů, že je zde 8 členů z lidu, kteří jdou na soudní řízení zcela nepřipravení, jelikož mají ze zákona zákaz nahlížet do spisu, na rozdíl od soudců, kteří jsou pečlivě připraveni a spis mají nastudovaný. Co se týče médií, je tím to zákonem zamezen únik informací a následná sekundární viktimizace oběti, či mediální odsouzení pachatele, jelikož média by předkládala veřejnosti pouze informace nepodložené (Herczeg, 2013).

V Rakousku je platný zákona, který se přímo na média zaměřuje, a který zakazuje jakékoli rozhlasové nebo televizní přenosy či záznamy, a také to platí pro filmové záznamy a pořizování fotografií. Je to právě zapříčiněno ochranou každého účastníka řízení, jeho psychiky, zaujatost nebo degradace do jiných rolí před medii, s jimiž by bylo velmi složité, ne-li nemožné, zjistit pravdu. Důležité je ovšem podotknout zástupci mediálních společností mohou být v soudní síni přítomni a pořizovat kresby, což je jediný grafický materiál, jenž je možné pořídít. Fotografie mohou pořizovat mimo jednacímístnost. Povolen je rovněž diktafon, ale nesmí být použit v rozhlasu nebo v televizi, pouze k osvěžení paměti novináře (Herczeg, 2013).

Myslím, že je zajímavé také zmínit případ, který se v Rakousku stal v roce 2009 a jistě o něm každý z nás slyšel, už jen z důvodu, že jím byl šokován celý svět. Jedná se o kauzu Fritzl. Vše se odehrálo v Amstettenu v Rakousku, kdy nyní velmi známý Josef Fritzl věznil svoji vlastní dceru celých 24 let ve sklepě. Zjištěn byl samozřejmě incest, který začal už v 11 letech jeho dcery, která na základě toho chtěla z domova odejít. Když jí bylo pouhých 18 let, Fritzl ji donutil napsat dopis na rozloučenou s prosbou, aby po ní nikdo nepátral a zamkl ji ve svém sklepě, kam ji chodil znásilňovat, a tím s ní zplodil 7 dětí (Sedm dětí s vlastní dcerou. Před deseti lety ..., 2018). Tento případ se řešil s vyloučením veřejnosti v zájmu svědkyně (jeho dcery). O jeho vině rozhodla porota (Herczeg, 2013).

7.2 *Zásada veřejnosti v USA*

Jistě každý viděl nějaký americký film nebo seriál z prostředí soudu, kde velmi ikonickým prvkem je skupinka sedících, diskutujících lidí zvaných porota. Porota složená z laické veřejnosti je jedním ze základních prvků angloamerického právního systému, který je typický také pro Anglii nebo Austrálii (Herczeg, 2013). Publicita kauz značně ovlivňuje rozhodování porotců. Toto ovlivnění je převážně negativní a škodlivé. Z toho důvodu se dbá na právo obžalovaného na nestrannou porotu, procesní ochraně, přiměřenosti a dostupnosti účinných opravných prostředků (Bakhshay, Haney, 2018).

Velmi známý medializovaný případ je vraha Charlese Mansona, což je jeden s nejznámějších a krutých zločinců v Americe, který byl vůdcem nechvalně známe skupiny „The Family“, která brutálně zavraždila několik lidí. Jednou ze zavražděných byla i žena v osmém měsíci těhotenství, díky níž byl odsouzen k trestu smrti, který se po změně některých zákonů stal trestem na doživotí. Již několikrát se snažil žádat o podmíněné propuštění, ale marně. Soudce, který vedl trestní řízení proti Mansonovi, prohlásil během procesu, že pachatel je očividně vinen. Ještě ten den vyšla tato hláška v novinách. Na základě toho byla vyložena velká snaha, aby se o tomto výroku nedozvěděla porota, kterou by to mohlo ovlivnit a přiklonit se k tomu. Došlo to až k tomu, že autobus, kterým byla tato porota přepravována, měl zabělená okna, aby porotci z oken nemohli zahlédnout tento novinový titulek. Snaha ovšem byla k ničemu, protože Manson měl kopii těchto novin a porotě je ukázal sám (Herczeg, 2013).

Závěr

Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, vytyčeným cílem bylo přiblížit zásadu veřejnosti laické veřejnosti, která nemá úplné povědomí o této problematice. Abychom se k tomuto hlavnímu tématu vůbec dostali, bylo zapotřebí osvětlit trestní řízení jako celek, tzn. prameny trestního práva procesního, subjekty trestního řízení, jednotlivá stádia a samozřejmě ostatní základní zásady trestního řízení. Hlavním tématem byla právě zásada veřejnosti v trestním řízení, kterou jsem se snažila vysvětlit tak, aby ji pochopil každý jednotlivec, stejně tak případy, kdy je možné veřejnost vyloučit.

Jak již víme, zásada veřejnosti je základním atributem práva na spravedlivý proces, je tedy potřeba dbát na jejím dodržování. Jelikož se tato zásada musí dodržovat i v jiných státech, uvedla jsem zde i jasný příklad, kdy tato zásada porušena byla a na základě toho, případ postoupil až před Evropský soud pro lidská práva, kde se také porušení potvrdilo. Jak se říká, jsme jen lidi, děláme chyby. Člověk může být jakkoli vzdělaný, justiční systém může být jakkoli dokonalý, chyby mohou nastat vždy. Vždy je ovšem důležité, aby tyto kompetentní osoby postupovaly vždy správně a nezávisle, posle svého nejlepšího svědomí a vědomí.

V neposlední řadě jsem chtěla poukázat na tuto zásadu ve spojitosti s médii. Zde byla uvedena kauza „žhářů z Vítkova“, což byl první případ živých přenosů. Osobně si nemyslím, že by takové kauzy měly být tak moc mediálně sledované a tím velmi vyhrocené, ale realita je prostě taková. Myslím, že samotné soudy by měly mít povinnost informovat o těchto událostech sami, což v dnešní době internetu není takový problém. Informovat společnost na svých webových stránkách je to nejmenší. Média vždy budou primárním zdrojem informací, a ačkoli si to nepřipouštíme, ovlivňují nás v tom, čeho si máme všimnout, protože my, jako veřejnost, si vždy všimáme kauz, které jsou medializované nejvíce. Už záleží jen na nás, jak informace přijmeme, a jak s nimi naložíme.

V závěru bych ráda uvedla, že s ohledem na vytyčené cíle, se mi povedlo je splnit. Snažila jsem se vše co nejjednodušeji, stručně a pochopitelně vysvětlit, právě kromě zásady veřejnosti v trestním řízení i veškeré věci okolo, které k této zásadě vedou.

Zdroje

1. AUGUSTINOVÁ, P., 2017. Předběžné projednání obžaloby. In: DRAŽTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer, s. 24-29. ISBN 978-80-7552-600-7.
2. AUTOŘI ČTK, © 2009, *Brusel: „Náhubkový“ zákon je záležitost Česka, EU s ním nic nezmůže.* [online]. Praha: MAFRA a. s., [cit. 2019-07-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/brusel-nahubkovy-zakon-je-zalezitost-ceska-eu-s-nim-nic-nezmuze.A090511_123507_media_pje.
3. AUTOŘI ČTK, © 2018. *Sedm dětí s vlastní dcerou. Před deseti lety svět poznal jméno Fritzl* [online]. Praha: MAFRA a. s. [cit. 2019-07-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/josef-fritzl-deset-let-vyroci-rakousko-incest-amstetten.A180424_090237zahranicni_aha.
4. BAKHSHAY, S., HANEY, C., 2018. The media's impact on the right to a fair trial: A content analysis of pretrial publicity in capital cases. *Psychology, Public Policy, and Law*. 326-340. DOI: 10.1037/law0000174.
5. CUMPER, P., LEWIS, T., 2019. Blanket bans, subsidiarity, and the procedural turn of the European court of human right. *Cambridge University Press*. 611-638. DOI: 10.1017/S0020589319000186.
6. DURDÍK, T., ČÍRTKOVÁ, L., HÁKOVÁ, D., VITOUŠOVÁ, P., 2018. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer. 456 s. ISBN 978-80-7598-709-7.
7. FÂINIȘI, F., FÂINIȘI, A., V., 2017. Mediation in the field of criminal disputes at European level. *Contemporary Readings in Law and Social Justice*. 9(2), 293-309. ISSN 1948-9137.
8. FENYK, J., 2017, *Trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim* [online]. [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <https://cak.cz>
9. FRANK BOLD ©2019. *Trestní odpovědnost právnických osob.* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://www.frankbold.org/poradna/kategorie/korupce-a-jednani-uredniku/rada/trestni-odpovednost-pravnickych-osob>.
10. HÁGER, T., 2015. Publicity as one of the Safeguards of Fair Trial in Criminal Law. *Juridical Current*. 200-215. ISSN 1224-9173.

11. HERCZEG, J., 2013. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges. 288 s. ISBN 978-80-87576-50-2.
12. HORÁKOVÁ, J., 2014. *Základy práva pro neprávnický*. Praha: Linde Praha. 344 s. ISBN 978-80-7333-119-1.
13. CHMELÍK, J. et. al., 2014. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6.
14. JELÍNEK, J. a kolektiv, 2016. *Trestní právo procesní*. 4. vydání, Praha: Leges. 848 s. ISBN 978-80-7502-160-1.
15. JELÍNEK, J. a kolektiv, 2017. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání, Praha: Leges. 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1.
16. KLÍMA, K., 2014. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer. 352 s. ISBN 978-80-7478-647-1.
17. KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M., 2012. *Evropská úmluva o lidských právech. Velké Komentáře*. 1. vydání, Praha: C.H.Beck. 1696 s. ISBN 978-80-7400-365-3.
18. MEISL, V., 2017. *Interpretace pojmu „veřejný zájem“ v české judikatuře*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
19. Nález Ústavního soudu č. 163/2010 Sb., ze dne 20. dubna 2010 ve věci návrhu na zrušení ustanovení §74 odst. 2 věty druhé části za středníkem Trestního řádu, 2010. [online]. [cit. 2019-07-26]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2010-163>.
20. NOVOTNÝ, F. a kolektiv, 2017. *Trestní právo procesní*. 2. vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 458 s. ISBN 978-80-7380-677-4.
21. PETŘÍK, L., © 2010. *Proces se žháři z Vítkova? Jako padesátá léta, miní Hájek* [online]. Praha: OUR MEDIA a. s., 6. 10. 2010. [cit. 2019-07-23]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Proces-se-zhari-z-Vitkova-Jako-padesata-leta-mini-Hajek-177387>.
22. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, ©2019. *Poslání a cíle* [online]. [cit. 2019-06-29]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>.
23. PÚRY, F., 2013. Hlavní líčení. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. §157 až 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 2514-2015. ISBN 978-80-7400-465-0.
24. ROZEHNAL, A., 2015. *Mediální právo*. 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk. 463 s. ISBN 978-80-7380-549-4.

25. SOKOLSKA, I., 2018. *Maastrichtská smlouva a Amsterodamská smlouva* [online]. Praha.[cit.2018-12-11].Dostupnéz:www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/3/maastrichtska-smlouva-a-amsterodamska-smlouva.
26. ŠÁMAL, P. a kol., 2018. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 984 s. ISBN 978-80-7400-592-3.
27. ŠÁMAL, P., 2013. Trestní řád. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. §1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 1920 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
28. ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M., 2013. Přípravné řízení. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. §157 až 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 1905–906. ISBN 978-80-7400-465-0.
29. ŠÍMA, A., SUK, M., 2017. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. 15. vydání, C. H. Beck. 440 s. ISBN 978-80-7400663-0.
30. ŠKVAIN, P., 2013. Vykonávací řízení. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád III. §315 až 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 3732. ISBN 978-80-7400-465-0.
31. Usnesení prostřednictvím České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavní pořádku České republiky, 1992. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>.
32. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, 1992. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.
33. VÁVRA, L., © 2015. *Veřejnost na vazebním zasedání!?* Právní prostor [online]. Ostrava: Atlas Consulting, 10. 8. 2015. [cit 2019-07-23]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/verejnost-na-vazebnim-zasedani>.
34. WILLIAMS, M., BUTLER, M., JUREK-LOUGHREY, A., SEZER, S., 2019. Offensive communications: exploring the challenges involved in policing social media. *Contemporary Social Science*. DOI: 10.1080/21582041.2018.1563305.
35. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), 1961. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 66, s. 513-576. ISSN 1211-1244.
36. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, 2003. [online]. [cit. 2019-07-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

37. Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, 1993. [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-283>.
38. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, 2011. [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418>.
39. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, 2013. [online]. [2019-07-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>.
40. Zákon č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, 2009. [online]. [cit. 2019-07-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-52>.
41. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých zákonů, 2002. [online]. [cit. 2019-07-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6>.
42. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 2012. [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.
43. ŽATECKÁ, E., HRUŠÁKOVÁ, M., 2015. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s. 312 s. ISBN 978-80-7478-848-2.
44. ŽILOVÁ, D., 2016. *Trestní řízení, veřejnost a média*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova

Seznam zkratk

apod. – a podobně

č. – číslo

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

EÚLP – Evropský soud pro lidská práva

LZPS – Listina základních práv a svobod

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

odst. - odstavec

písm. – písmeno

Sb. – sbírka

SZ – státní zastupitelství

TOPO – zákon o trestní odpovědnosti právnických osob (418/2011 Sb.)

TŘ – Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.)

tzn. – to znamená

USA – Spojené státy americké